

Kurikulum

Yekun (summativ) qiymətləndirilmənin təşkil üsulları

Könül Əliyeva
Təhsil Problemləri İnstitutunun böyük elmi işçisi

Açar sözlər: qiymətləndirmə, təhsilin keyfiyyəti, monitoring, qiymətləndirmə standartları, şəxsiyyətyönlümlü yanaşma.

Ключевые слова: оценивание, качество образования, мониторинг, стандарты оценивания, личностно-ориентированный подход.

Key words: evaluation, quality education, monitoring, standards assessment, student-centered approach.

Son illər təhsilimizdə aparılan islahatların bir istiqaməti də şagirdlərin biliklərinin qiymətləndirilməsini əhatə edir. Hazırlanmış yeni qiymətləndirmə mexanizmi indi dərstdə şagirdlərin hər hansı mövzuya cavabını deyil, dərstdəki bütün fəaliyyətini, onun təlimdə əldə etdiyi bütün nailiyyəti özündə əks etdirir. Həç şübhəsiz, qiymətləndirmə, keyfiyyətin idarə olunmasında başlıca amil kimi çıxış edərək, keyfiyyətin yüksəldilməsi ilə əlaqədar ən zəruri qərarların qəbul edilməsi üçün etibarlı mənbədir.

Məlum məsələdir ki, qiymətləndirmənin mərkəzində təhsilənlərin nailiyyətləri dayanır. Obyektiv aparılmış qiymətləndirmə, hər şeydən əvvəl, real vəziyyətin aşkara çıxarılmasında mühüm vəsiyədir. Məhz real vəziyyətin təhlili nəticəsində buraxılan nöqsanlar müəyyən edilir, onların aradan qaldırılması yolları dəqiqləşdirilir və gələcək üçün proqnozlaşdırma aparılır. Keyfiyyətli təhsil sisteminə olduqca mühüm bir rol oynayan qiymətləndirmə mənimşəmə hədəflərinin müəyyən edilməsi ilə başlayır və müəy-

yən edilən hədəflərin nə qədərində nail olunduğunun dəyərləndirilməsi ilə başa çatır. Qiymətləndirmənin nəticələrinə görə perspektiv fəaliyyətə planlaşdırılarkən, ilk növbədə, hansı inkişaf pilləsində qərarlaşmanı müəyyənəşdirmək mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi sahəsində vacib istiqamətlərdən biri təhsilənlərin təlim fəaliyyətinin, nəticələrinin dövlət standartlarına uyğunluğunun müəyyənəşdirməsidir.

"Mütləq təhsil idcəsi"nin əsas məhiyyəti ondan ibarət idi ki, təhsil elmi biliklərin yox, sənaye və texnologiyanın inkişaf istiqamətlərinə uyğun gələn həyati bacarıqların formalaşmasına yönəldilsin. Təhsilin məzmununa bu cür yeni baxışlar tədricən qiymətləndirməyə yanaşmanı da dəyişdi. Artıq qiymətləndirmə daha çox biliklərin tətbiqinə və həyati əlaqələndirilməsinə əsaslanır. Belə ki, şagirdlərə problemin həlli üzrə bacarıqlarını nümayiş etdirmək üçün müxtəlif səviyyəli suallara müəyyən olunmuş dəqiq vaxt çərçivəsində cavab verərək, fərdi bilik və

Adları çəkilən musiqi alətlərində də uşaqlardan səs çıxara bilmək, hərəkətləri koordinasiya etmək, səsənlənmənin tembr və dinamik xüsusiyyətlərini fərqləndirə bilmək kimi vərdislərə yiyələnmələrinin tələb edir. Qüvvədə olan musiqi proqramında musiqi rəhbəri ilə birlikdə dörd oıla çalmaq kimi fəaliyyət də nəzərdə tutulur. Belə bir ifaçılıq növündə musiqi rəhbəri müəyyən bir əsəri fortepianoada çalır, uşaq isə hər bir xananın güclü hissəsində melodiyanın tonikasını, sonradan isə bir oktava zildə həmin notu çalır. Bundan əlavə, melodiyanın tonallığının tonika və kvintası da ifa edilə bilər. Belə ifaçılıq zamanı uşaq bu səsləri ifa etməklə bərabər, eyni zamanda müəllimin ifasını da diqqətlə dinləyir ki, onunla bir yerdə güclü vurğuları düzgün düşə bilsin. Bu cür ifa prosesində uşaq müəllimlə birlikdə ansamblada iştirak edir. Bundan əlavə, uşaqlar müəllimin çalmasını zərb alətlərində müşayiət edə bilərlər. Bu cür çalğı uşaqların ritmik hissəsinin inkişafına səbəb ola bilər.

Musiqi alətlərində ifaçılıq vərdislərinin qazanılması ilk növbədə uşaqların musiqi əsərlərinin bədii obrazlarına daxil olmasına, bu obrazların ifa prosesində göstərə bilmək qabiliyyətlərinin formalaşdırılmasına istiqamətləndirilməlidir. Musiqi alətlərində çalmaq uşaqların intonasıya, ritmik, harmonik, polifonik, tembr eşitmə qabiliyyətlərini inkişaf etdirir, musiqi haqqında biliklərin möhkəmlənməsinə, onun tam qavranılmasına şərait yaradır.

Musiqi bacarıq və vərdislərinin təlimin məzmununun elementləri kimi xarakteristikaları bizə aşağıdakı nəticələrə gəlmək imkanı verir:

- musiqi bacarıqlarının əsas xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, onlar musiqi qavrayma və bütün ifaçılıq fəaliyyətləri prosesində formalaşır;

- musiqi bilikləri ilə əlaqədə olan musiqi bacarıqları uşaqların təlim fəaliyyətinin dərk edilməsinin əsasını təşkil edir;

- musiqi bacarıqları musiqi məşğələləri ilə bərabər bağçadan kənarda da istifadə edilir;

- uşaqlarda aparıcı və xüsusi bacarıqlar musiqi ifaçılıq, musiqi haqqında emosional-obrazlı söhbətlər zamanı özü-özü bürə verir;

- ifaçılıq vərdisləri də musiqinin qavranılması prosesində formalaşır;

- ifaçılıq vərdislərinin effektivliyi əsərin bədii ideyasını başa düşmək bacarığından, musiqi biliklərinin musiqi bacarıqlarından asılıdır;

Qeyd etmək lazımdır ki, göstərilən xarakteristikalar uşaq bağçalarının musiqi məşğələlərinin məzmununun bütün elementləri ilə sıx və qarşılıqlı əlaqədədir. Beləliklə, "Musiqi" proqramlarında qoyulan tələblərin həyata keçirilməsi uşaqların musiqi bacarıqlarının formalaşdırılmasında başlıca rol oynayır. Bu da estetik tərbiyyə xidmət edir.

Rəyçi: professor O.Rəcəbov

C.Алмурадова

О формировании музыкальных способностей у детей **Резюме**

В статье говорится о том, как в программах общобразовательных школ по музыке излагаются мысли о формировании музыкальных способностей у детей.

S.Almuradova

About the formulation of music ability of children **Summary**

In the article different opinions are expressed about the formulation of music ability of children in the secondary school programmers.

bacanqlarını ölçməyə, onların mənim-səmə səviyyəsini müqayisə etməyə imkan verir. Əvvəlcə şagirdlərin ilkin bacarıqlarını müəyyənləşdirilir, sonra bütün tədris ili boyunca onların nailiyyətləri izlənilir və yekun qiymətləndirmə aparılır. Təhsil-alanın biliyinə verilən qiymət həm də müəllimlərin və məktəbin fəaliyyətinə, valideynin təhsilə münasibətinə, məktəb rəhbərlərinin peşəkarlıq səviyyəsinə verilən qiymət kimi qəbul edilir. Yeni mexanizmə əsasən təbiiq olunan qiymətləndirmənin 3 növdən biri olan summativ qiymətləndirmə şagirdlərin təlimin müəyyən mərhələlərində standartlar üzrə əldə etdikləri nailiyyət səviyyəsinin qiymətləndirilməsidir. Summativ qiymətləndirmənin ən mühüm cəhəti şagirdlərin əldə etdikləri biliklərin təbiiqinə hansı səviyyədə nail olunduğunu aşkar etməkdən ibarətdir. Bu cür qiymətləndirmə, ümumiyyətlə tədris ilinin sonunda, bəzən tədris dövrü ərzində, proqramın nəzərdə tutduğu məqsədlərə nail olunub olunmadığına baxılaraq şagird, müəllim və proqramla bağlı təhlillər aparmaq məqsədilə keçirilir.

Yekun (summativ) qiymətləndirmədə istifadə ediləcək məlumatlar, bir kursun hamısına cəmiyyət edəcək şəkildə kursun sonunda (ümumi imtahan), ya da bir neçə mövzuları əhatə edəcək şəkildə tədris dövrü ərzində (ara imtahanı) təbiiq olunan testlərə əldə edilir. Belə testin nəticələri aşağıdakı məqsədlərlə istifadə edilə bilər:

- şagirdlərin bilik və bacarıqlarına görə qiymət vermə;
- şagirdlərin gələcək müvəffəqiyyətini müəyyən etmə;
- sonrakı kursda tədrisin başlanğıc nöqtəsinin təyin etmə;
- şagirdlərə və müəllimə dəyərənənin dərəcəsinə, ya da təhsilin keyfiyyətinə bağlı istiqaməti təyin etmə;

- müxtəlif şagird qruplarının nailiyyətlərini müqayisə etmək və s.

Qiymətləndirmə, dəyərənə və dəyərənə müddətində şagirdə dəyərənəni necə dəyişdirəcəyinə, ya da inkişaf etdirəcəyinə, kəfiyyət qədər qabiliyyətli olduğunu görən şagird, müvəffəqiyyətini bu istiqamətdə davam etdirməyə çalışacaqdır.

Summativ qiymətləndirmə təlim prosesində müəyyən mərhələlərə (bəhs və ya bölmənin, yarımilin sonunda) yekun vurmaqla, qiymətləndirmə standartlarının səviyyələrinə əsasən hazırlanmış vasitələrlə şagirdin nailiyyət səviyyəsini ölçmək məqsədilə aparılır. Summativ qiymətləndirmənin nəticələri rəsmidən və keçirildiyi tarixlə jurnalda qeyd olunur. Summativ qiymətləndirmə kiçik və böyük summativ qiymətləndirmələrdən ibarətdir. Kiçik summativ qiymətləndirmə (KSQ) bəhs və ya bölmələrin sonunda altı həftədən gec olmayaraq müəllim tərəfindən, böyük summativ qiymətləndirmə (BSQ) isə yarım illərin sonunda məktəb rəhbərliyinin iştirakı ilə fənni tədris edən müəllim tərəfindən keçirilir.

Böyük summativ qiymətləndirmə vasitələri fənnin məzmunundakı zəruri bilikləri əhatə etməkə daha çox təbiiq bacarıqları yoxlamağa xidmət edir. Qiymətləndirmə vasitələrindən həmin dərslərdəki növbəti summativ qiymətləndirmələr zamanı istifadə olunmasına yol verilir.

Kiçik summativ qiymətləndirmənin keçirilmə vaxtı tədris planında həftədə həmin dərslər üçün nəzərdə tutulan saatların sayından asılı olaraq fərdi şəkildə müəyyən edilir. Belə ki, ana dili fənnindən kiçik summativ qiymətləndirmə üçün müəyyən edilmiş vaxt texnologiya və ya musiqi fənni ilə cəmi ola bilməz. Kiçik summativ qiymətləndirmə vasitələri fənni tədris edən müəllim tərəfindən hazırlanır.

Böyük summativ qiymətləndirmə

üçün vasitələr qiymətləndirmə standartları əsasında hazırlanır. Standartın hər səviyyəsinə uyğun olaraq müəyyən sayda suallar nəzərdə tutulur. Şagirdin düzgün cavab verdiyi sualların sayı ilə onun qiyməti müəyyən olunur. Summativ qiymətləndirmənin keçirilməsi üçün suallar fənnin məqsədinə uyğun müəyyənləşir. Kiçik summativ qiymətləndirmələrin sayını isə fənnin planlaşdırılmasına əsasən müəllim müəyyən edir.

Hər iki yarımilin sonunda şagirdlərin nailiyyət səviyyələrini müəyyən etmək məqsədilə böyük summativ qiymətləndirmə keçirilir. Böyük summativ qiymətləndirmənin əhatə etdiyi dövrdə reallaşdırılmalı olan standartlar əsasında ən mühüm bacarıqlar müəyyən olunur və standartların səviyyələrinə uyğun tapşırıqlar hazırlanır. Müəllim bu standartlar əsasında ən mühüm bacarıqları müəyyən edir və qiymətləndirmə səviyyələrini nəzərə alaraq suallar hazırlayır. Bu zaman daha çox bilik və bacarıqların təbiiqinə yönələn suallardan istifadə edilir. Əgər müəllimin məqsədi başa çatmış bölmə və ya bəhs vasitəsilə reallaşdırılmış standartların səviyyələrinə şagirdlərin uyğunluğunu yoxlamaqdırsa, onda yoxlama yazıları kiçik summativ qiymətləndirmə vasitəsi kimi istifadə edilir.

Yekun qiymətləndirmənin müxtəlif forma və metodlarla həyata keçirilir. Bunlardan şifahi imtahan, yazılı imtahan və testi göstərmək olar.

Şifahi imtahan yekun qiymətləndirmənin ənənəvi formalarındandır. Şifahi imtahan sualları aşağıdakı formada təşkil edilir. İlk olaraq əsaslandırma, mühakimə, analiz tələb edən nəzəri suallar qoyulur. İkinci sual fənnin nəzəri-praktik məsələlərini əhatə edir, hansı ki şagird yekun qiymətləndirməyə hazırlaşarkən nəzəriyyənin praktikaya təbiiqini də araşdırır. Praktiki suallar şagirdlərin əldə et-

dikləri biliklərini nə dəyərdə təbiiq etmə bacarıqlarının formalaşmasına əsaslanır.

Yazılı imtahanda minimum iki variantlı məsələlər hazırlanır. Biliyin yoxlanılması üçün əsaslandırma, mühakimə tələb edən problemli suallar, bacarıqların yoxlanılması üçün isə ənənəvi praktiki suallar qoyulur. Yazılı imtahan üçün həm də məntiqi-analitik və praktiki məsələlər toplusundan istifadə etmək olar. Bu cür imtahanın çatışmayan cəhəti bacarıqların tam nümayiş etdirmə imkanını yaratmamasıdır. Üstün cəhəti isə işin görülməsində vaxta qənaət, sadə imtahan proseduru və şagirdlərin imtahan sonrası aldığı qiymətlərin obyektiv əsaslandırma imkanını təqdim etməsidir.

Testləşmə yoxlama nəzarəti 3 hissədən ibarətdir: alternativ cavabları olan qapalı testlər, açıq tipli testlər, praktiki məsələli testlər. Test formasında yekun qiymətləndirmə daha obyektiv xarakter daşıyır və imtahan götürənin peşəkar və şəxsi keyfiyyətlərindən asılı deyil. Test dünya təcrübəsində kəfiyyət qədər geniş yayılmış imtahan növüdür. Test – müədd zaman kəsiyində, müəyyən olunan məkanda, bərabər şəraitdə, vahid texniki təlimat və metodik göstərişlər çərçivəsində, cəmiyyət dərəcəsi gədikcə artırılan, keyfiyyətli, effektiv yoxlama-ölçmə materialları ilə təhiz olunmuş test tapşırıqları toplusuna məxsus sualların uyğun şəkildə cavablandırılması, qiymətləndirilməsi, nəticə çıxarılması, son nəticələrin təhlili, müqayisəli analizi və elmi-statistik təhlili prosesidir. Bu imtahanın cəmiyyəti yüksək keyfiyyətli testlərin hazırlanması ilə bağlıdır. Tapşırıqların test formasında verilməsi üçün müəyyən tələblərə riayət etmək lazımdır:

- texniki təlimatların və metodiki göstərişlərin əhatə iştirakçıları üçün cəmiyyət ol-

- test tapşırığının məzmun və forma-

sına uyğun təlimatların adekvatlığı,

- məntiqi ifadə tərzinin aydın, anlaşıl-
lı və lakonik şəkildə olması,
- test elementlərinin düzgün formada
yerləşdirilməsi,

- qəbul edilmiş forma çərçivəsində
qiymətləndirimin birinciliyi.

Eyni zamanda testləşdirmə - şagird
müvafiqiyyətlərinin, tələbə nailiyyətlə-
rinin qiymətləndirilməsi, aşkar edilməsi,
yoxlanılması, ölçülməsi və müvafiq nəti-
cələrdən istifadə edilməsi üçün aparılan
sınaq prosediri.

Müasir testləşdirmə - ilk növbədə
elmi-statistik təhlil nəticəsində tədris pro-
sesinin səmərəliliyinin artırılmasına xid-
mət vasitəsidir.

Tədris həmişə qiymətləndirməyə yön-
əlir. Çox zaman müəllimlər summativ
qiymətləndirmənin tələblərini bildikdən
sonra tədrisi ona uyğun qururlar. Bu o
deməkdir ki, qiymətləndirmənin məzmunu
təhsilin məzmununa çox güclü təsir
göstərir. Əlbəttə, imtahanlar şagird naili-
yyətlərinin qiymətləndirilməsinin bir for-
masıdır, məktəbdaxili qiymətləndirmənin
sonuncu mərhələsidir. Yekun qiymətlən-
dirməyədək şagirdlər digər qiymətlən-
dirmə mərhələlərindən, o cümlədən diaq-
nostik, formativ və summativ qiymətlən-
dirmə mərhələlərindən keçirlər. Buraxılış
siniflərində yekun qiymət hesablanarkən
illik və imtahan qiymətləri ilə yanaşı,
sınaq yoxlamalarının nəticələri və əvvəlki
sinifdəki nailiyyətlərini əks etdirən illik
qiymət nəzərə alınmaqla müvafiq düstür
əsasında çıxılır. Yekun qiymətləndir-
mənin bu cür aparılması bilavasitə şa-
girdin mənafeyinə xidmət etməklə mək-
təbin, müəllimin və şagirdin yalnız son
sinifdə deyil, əvvəlki siniflərdə də məsu-
liyyəti xeyli artırır.

Summativ qiymətləndirmələrdə müəl-
limlərdən milli kurikulumda qiymətlən-
dirmə səviyyələrinə uyğun olaraq şagird-

ləri qiymətləndirmək və nəticələr haq-
qında valideynlərə hesabat vermək tələb
olunur. Eyni zamanda hər təhsil pilləsinin
sonunda ölkə üzrə eyni sistemli qiymətlən-
dirmə aparılır.

İllik qiymətləndirmə dərslərinin sonu-
nda (may ayının sonuncu həftəsindən
gec olmayaraq) keçirilir. İllik qiymətlən-
dirmə yarımillik qiymətlərin hesablanması
əsasında aparılır və aşağıdakı düsturla
müəyyən edilir:

$$I = (Y_1 + Y_2) / 2$$

Burada I- illik qiymət, Y_1 və Y_2 -
yarımillik qiymətlərdir.

Yekun qiymətləndirmə illik və ya-
rımillik qiymətlərin hesablanması əsası-
nda aparılır:

$$Ye = Y_1 (35\%) + Y_2 (35\%) + I (30\%)$$

Buraxılış siniflərində yekun qiymətlən-
dirmə Təhsil Nazirliyinin müəyyən et-
diyi müvafiq düstür üzrə çıxılır.

Şagird fənn üzrə yarımillik summativ
qiymətləndirmədə "qeyri-kafi" qiymət
alırsa, müəllim bu fənn üzrə növbəti
tədris fəaliyyətində ümumi tədris proqramı
məzmunu uyğun nəzərdə tutulan bilik və bacarıqların daha dərindən mənimsənilməsi
üçün əlavə imkanlar yaradır.

Müəllimin fəaliyyəti yalnız summativ
qiymətləndirmələrlə məhdudlaşmış, şa-
gird nailiyyətlərinin monitorinqi diaqnos-
tik və formativ qiymətləndirmə formala-
rında da aparılır. Diaqnostik qiymətlən-
dirmə şagirdin bilik və bacarıqlarının
ilkini səviyyəsini müəyyənləşdirmək məq-
sədi ilə müəllim tərəfindən aparılır.
Nəticələrə uyğun olaraq müəllim təlim
strategiyasını və şagirdlərin hər birinə
fərdi yanaşma yollarını müəyyənləşdirir.
Bu qiymətləndirmənin nəticələri jurnalda
qeyd olunmur. Formativ qiymətləndirmə
tədris-təlim fəaliyyətini davamlı olaraq
müsbət edən prosedir və birbaşa formativ
lik tərəfindən həyata keçirilir. Mətləv
qiymətləndirmənin nəticələri məktəbli

kitabçası vasitəsilə şagirdlərə və vali-
deynlərə çatdırılır. Summativ qiymətlən-
dirmələr fənnlərin planlaşdırılmasında
yoxlamaların aparılması üçün nəzərdə tu-
tulan saatlar hesabına keçirilə bilər.

Şagirdlərin fənlər üzrə bilik və bacarığı tədris proqramında nəzərdə tutul-
muş gözlənilən nəticələrlə və qarşıya
qoyulan məqsədə əsaslanaraq müqayisə
edilir. Fənlər üzrə bilik və bacarıqların
həm tədris prosesində, həm də mövzunun
öyrənilməsinin sonunda qiymətləndirmək
olur. Fənlər üzrə biliklərin və bacarıqların
qiymətləndirilməsinin nəticələri beşballı
rəqəmli qiymətlərlə və yaxud məktəbdaxili
qiymətləndirmə sistemində uyğun ola-
raq ifadə və ya rəqəmli qiymətlərlə əks
olunur. Yekun (summativ) qiymətləndir-
mə standartların mənimsənilməsi istiq-
mətinə şagirdlərin əldə etdiyi irəliləyiş-
ləri dəyərləndirir. Bu qiymətləndirmə nö-
vü mövzunun, bəhs və bölmənin, yaxud
da tədris ilinin sonunda eyni qaydada
həyata keçirilir. Yekun (summativ) qiymətləndir-
mənin ən mühüm cəhəti şagird-
lərin biliklərinin təbiiqetmə bacarığına
nə dərəcədə malik olduqlarını aşkara çıxar-
maqdır.

Qiymətləndirmənin düzgün aparılma-
sı tədris prosesinin mürəkkəb məsələ-
lərindən biridir. Düzgün qiymətləndirmə
aşağıdakı xüsusiyyətlərə malikdir:

- müəllim və şagirdlərin öz işinin
keyfiyyətinin artırılmasına soy göstərmək;
- şagirdlərdə bacarıqlar səviyyəsini
müəyyən etmək;
- əldə edilən nailiyyətlərin dərəcələ-
rini müəllim və şagirdlərə göstərmək;
- şagirdlərin öz bilik və bacarıqlarını
nümayiş etdirmək imkanı yaratmaq;
- şagirdlərdən hansına daha çox
dəstək olunmasını müəyyənləşdirmək;
- şagirdlərə təhsilə və biliklərin qaz-
anılmasına motivasiya yaratmaq;
- əlavə məşğələlərə ehtiyac olduğunu

müəyyənləşdirmək;

Hazırkı qiymətləndirmə sistemi döqiq
müəyyənləşdirilmiş qiymətləndirmə stan-
dartlarının əsasında, müasir qiymətlən-
dirmə metodlarından istifadə edərək şa-
gird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsini
əks etdirir. Qiymətləndirmə və təhsil
siyasətində müasir yanaşmaların tətbiqi
və inkişaf edirlməsi yeni qiymətləndir-
mə mexanizmlərinin tətbiqi, şagird
nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsinin ob-
yektivliyini artırır. Qəbul edilmiş stan-
dartlara uyğun bilik və bacarıqlara nail
olmaq üçün şagirdin fəaliyyəti fasiləsiz
stimullaşdırılmalı, hər bir şagirdin naili-
yyəti diqqət mərkəzində olmalıdır. Şagird
nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi şa-
girdin biliklərə yiyələnmək, onlardan istifa-
də etmək, notica çıxarmaq bacarıqları
haqqında məlumatların toplanması pro-
sesidir. Yekun (summativ) qiymətləndir-
mə şagirdlərin mənimsənilmələrini təbiq-
etmə bacarığına nə dərəcədə malik ol-
duqlarını aşkara çıxarmaqla mənimsənilmə
səviyyəsinin etibarlı və adekvat göstərici-
sidir. Ümumtəhsil məktəblərində kurrikul-
umlarla bağlı yeni qiymətləndirmə siste-
minin tətbiqi şagirdlərin təhsilə münasib-
ətinin dəyişməsinə, onların qiymət al-
maq xatirinə deyil, həqiqətən müəyyən
bilik, bacarıq və dəyərlər sistemində yiy-
ələnməsinə xidmət edir və notica etibarlı
Azərbaycan təhsil sisteminin dünya
təhsil sistemində inteqrasiyası prosesini
sürətləndirir.

Rəyçi: pedaqogika üzrə fəlsəfə
doktoru A.Nəbiyev

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının ünu-
mitəhsil sistemində Qiymətləndirmə
Konsepsiyası. Bakı, 2009.
2. Hacıyeva T. Ümumtəhsil məktəb-
lərində məktəbdaxili qiymətləndirmənin

aparılmış qaydaları // Kurikulum. 2009. № 4.

3. Mərdanov M., Ağamaliyev R., Mehraoov A., Qardaşov T., Təhsil sisteminin monitorinq və qiymətləndirilmə. Bakı: Çapaşloqlu, 2003.

K.A.Алиева

Методы организации итогового
оценки
Резюме

Данная статья посвящена методам организации и технологиям использования мониторинга итогового оценивания. В статье также раскрываются научно-практические подходы и даются рекомендации в решении проблем,

возникающих при оценивании знаний учащихся в общеобразовательных школах.

K.Aliyeva

Methods of organizing the final
assessment
Summary

This article focuses on methods of organization and technology of monitoring the outcome of assessment. The article also reveals the scientific and practical approaches and provides recommendations to address the problems arising when evaluating students' knowledge in schools.

Bir məktubdan satirlər

"Azərbaycan məktəbi" jurnalı ilə ardıcıl əməkdaşlıq edən, onun daimi oxucusu olan Şahzadə Əliyevin 60 yaşının tamam olması ilə əlaqədar redaksiyaya Mirzə Rəşad Həsənovun təbrik-məktubu daxil olmuşdur. Redaksiya bu təbrik məktubuna qoşularaq, aşağıda onun mətnini dərc edir.

Ş.Ağayev 1989 – cu ildən 2000 – ci ilə kimi Təhsil Problemləri İnstitutunda "ikiçil elmi işçi, baş elmi işçi, "Kənd məktəbi problemləri" və "İbtidai təlim" şöbələrinin müdiri vəzifələrində çalışmışdır. O, 1994 – cü ildə pədaqogika üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi, 2004 – cü ildə isə docent elmi adı almışdır.

2000 – ci ildən Azərbaycan Məullimlər İnstitutunda işləyir. Alimin tədqiqatlarının ən mühüm istiqaməti texnologiya fənni ilə əlaqədardır.

Şahzadə müəllim son illərdə təbiətin qorunmasına – ekoloji məsələlərə aid tədqiqatla da məşğul olur.

Onun yaradıcılığının mühüm bir istiqaməti də kurikulum islahatının həyata keçirilməsində xüsusi əməyi olan, pədaqoji fəaliyyətində innovasiyalardan, yeni təlim texnologiyalarından geniş şəkildə istifadə edən qabaqcıl məktəb rəhbərləri və müəllimlərin iş təcrübəsini ümumiləşdirmək və mətbuat səhifələrində işıqlandırmaqdır.

Şahzadə müəllimin elmi – pədaqoji, sosial, iqtisadi və ekoloji sahələrdə aktual məsələlərə dair 30-a qədər kitabı, 600-ə yaxın jurnal və qəzet məqalələri çap olunmuşdur. Yüksəkixitəslili kadrların hazırlanması sahəsində səmərəli elmi-pədaqoji fəaliyyətinə görə və anadan olmasının 60 illiyi münasibətilə Təhsil Nazirliyinin Fəxri Fərmanı ilə təltif edilmişdir.

Pədaqoji ictimaiyyətin rəğbətini qazanmış Şahzadə müəllimi yubileyi münasibətilə ürəkdən təbrik edir ona can sağlığı, yaradıcılıq uğurları arzulayıq.

Mirza Ələkbər Sabir – 150

Böyük şair və pədaqog

Rüfət Hüseynzadə
AMI-nin pədaqogika kafedrasının müdiri,
pədaqoji elmlər doktoru,
professor, əməkdar müəllim

Açar sözlər: Mirza Ələkbər Sabir, pədaqoji fikirlər, məktəb, təhsil, tərbiyə
Ключевые слова: Мирза Алекпер Сабир, пəдагогические мысли, школа, образование, воспитание.

Key words: Mirza Alakbar Sabir, pedagogical thoughts, school, education, upbringing.

Azərbaycan pədaqoji fikir tariximizdə öz yeri, mövqeyi olan şəxsiyyətlərdən biri də Mirza Ələkbər Sabirdir. Nizami, Füzuli, M.Ş.Vəzəh, M.F.Axundov, S.Ə.Şirvani kimi simalar xalqımızın ədəbi, fəlsəfi, pədaqoji irsinə, milli-mənəvi dəyərlərimizə layiqli xidmətlər göstərmişdir. Tədqiqatçılarımız bu böyük simaların ədəbi-bədii əsərlərini öyrənərkən, onların pədaqoji fikirlərinə də diqqətli cəlb etmişlər. Azərbaycan şairlərinin əsərlərində mənəvi saflığa, mədəni yüksəlişə və maariflənməyə çağıran başlıca mövzu kimi qalmaq alınmışdır. Çoxəsrlilik poeziyamızın parlaq əsərlərini yaşatmaqda bərabər öz satirik şeirləri ilə poeziyamızı ictimai məskurə baxımından zənginləşdirən Sabir bir pədaqog kimi tanınmışdır. O həm də çox çətinliklə olsa da, Bakı "Saadət" məktəbində müəllim işləmişdir.

Bədii, fəlsəfi fikrin tərəqqisində müstəsna rol oynamış Mirza Ələkbər Sabir Tahirzadə satirik şeirin böyük ustası kimi, həm də Azərbaycan pədaqoji fikrinin inkişafı tarixində mühüm rol oynamış, təhsilin, maarif və mədəniyyətin inkişafı

finda xüsusi xidmətlər göstərmişdir. Sabirin adı həmişə maarif, məktəb, gənclər təlim və tərbiyəsi məsələləri ilə sıx bağlı olmuşdur. Sabir böyük müfəkkir, nadir satirik şair, böyük müəllim və məhir pədaqog kimi tanınmışdır.

Böyük şair yalnız öz dövrünün rəşadət və cəhəlat dünyasını qəmçilənməmiş, həm də uzaq gələcəyin aktual problemlərini müəyyənləşdirmiş, yeni minilliyə gedən qüsurları bir-bir göstərmiş, onları aradan qaldırmaq üçün yollar aramasını qarşıya qoymuşdur. Ötən əsrin elə mühüm ictimai-siyasi hadisəsi, maarif, məktəb və yaxud məişət məsələsi yoxdur ki, bunlar M.Ə.Sabir yaradıcılığında öz satirik qələmi ilə öz əksini tapmamış olsun.

...Ələkbər isə hələ 5-6 yaşında olduğu zaman dini şeirlər oxumağı bacarmış, atası ona dərviş paltarını geydirmişdir. Atası onu səkkiz yaşına çatdıqda zaman molla məktəbinə qoymuşdur. Orta əsrlərdən qalmış olan bu məktəblərdə dindən yəni elmlər yox dərəcəsinə idi. Burada "Quran-Kərim"-dən əlavə, hədislər, dini rəvayətlər, Sədi Şirazinin "Güllüstan" və "Bustan"-ı, daha sonralar Cəlaləddin